

Közzététel: 2023. október 25.

A tanulmány címe:

Tanulás melletti munkavégzés a győri Széchenyi István Egyetem hallgatói körében

Szerzők:

BERDE ÉVA

a Széchenyi István Egyetem egyetemi tanára

E-mail: berde.eva@sze.hu

REMSEI SÁNDOR

a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Karának dékánja, egyetemi docens

E-mail: remsei.sandor@sze.hu

DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2023.10.hu0915>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) *Statisztikai Szemle* c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

1. A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
2. A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
3. A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
4. A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, hasznoszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
5. A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
6. A 3. a)–c) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:
„*Forrás: Statisztikai Szemle* c. folyóirat 101. évfolyam 10. számában megjelent, **Berde Éva–Remsei Sándor** által írt, **Tanulás melletti munkavégzés a győri Széchenyi István Egyetem hallgatói körében** című tanulmány (link csatolása)”
7. A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem feltétlenül esnek egybe a KSH vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

Berde Éva – Remsei Sándor

Tanulás melletti munkavégzés a győri Széchenyi István Egyetem hallgatói körében

Working while studying at Széchenyi István University in Győr

Berde Éva, a Széchenyi István Egyetem egyetemi tanára

E-mail: berde.eva@sze.hu

Remsei Sándor, a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Karának dékánja, egyetemi docens

E-mail: remsei.sandor@sze.hu

2023 áprilisában a győri Széchenyi István Egyetemen, az alapképzésben részt vevő hallgatók körében felmérést végeztünk, amelynek során majdnem 500 értékelhető kérdőívet sikerült összegyűjtenünk. A felméréssel nemcsak a győri nappali tagozatos egyetemisták munkavégzési szokásait igyekeztünk feltárni, hanem azt is szeretnénk volna megtudni, hogy az alapképzésben tanuló hallgatók a munkájuk során mennyire vesznek részt a „hazánigazságban”. Példát azonban szinte kizárólag az ételfutárságra találtunk, noha a hallgatók több mint 55%-a dolgozott valahol. A dolgozó egyetemisták majdnem fele havi 40 óránál többet töltött munkával. Írásunkban elsősorban azt elemezzük, hogy milyen összefüggéseket találhatunk a dolgozó egyetemisták fizetése és az egyéb jellemzőik között. Ehhez a felmérés eredményeinek leíró statisztikai elemzésén túl ordinális logisztikus regressziós becslést használunk.

Kulcsszavak: felmérés, nappali tagozatos egyetemisták munkavégzése, ordinális logisztikus regresszió

In April 2023, we conducted a survey among undergraduate students at the Széchenyi István University of Győr, where almost 500 evaluable questionnaires were collected. We not only wanted to find out the working habits of students in Győr but also to reveal how much undergraduate students are involved in the platform economy. However, we found examples almost exclusively of food deliveries, although more than 55% of students worked somewhere. Nearly half of the working students were involved in work activities for more than 40 hours per month. This paper focuses on analysing the correlations between working students' salaries and their other characteristics. To this end, in addition to descriptive statistical analysis of the survey results, we use an ordinal logistic estimation.

Keywords: survey, student's work, ordinal logistic regression

Az európai felsőoktatási részvételi arány az elmúlt 50 évben fokozatosan nőtt. Az *Eurostat* (2020) adatai alapján 2020-ban az Európai Unió országai elérték azt a korábban kitűzött célt, hogy a 30–34 éves korosztály legalább 40%-a rendelkezzen felsőfokú végzettséggel. Magyarországon *Széll és Tóth* (2021) szerint 2019-ben ugyan még csak a 30–34 éves fiatalok 33,4%-ának volt felsőfokú végzettsége, de ez az arány a szóban forgó korosztályban 2030-ra várhatóan Magyarország is eléri a 40%-ot.

Minél többen tanulnak egy adott korosztályból a felsőoktatásban, annál nagyobb lesz a dolgozó egyetemisták száma. Egyrészt a hátrányosabb helyzetű hallgatók rászorulnak arra, hogy pénzt keressenek, másrészt a munkáltatók egyre inkább megkövetelik az egyetemistáktól is a munkatapasztalatot. Ily módon egy-egy állásra jelentkező is többnyire előnyben vannak azok, akik már az egyetemi éveik alatt is dolgoztak. A munkavégzés megítélése nem egyértelmű, a legtöbb szakember leginkább az elmélyült tanulás háttérbe szorulásától tart. A tények mégis azt mutatják, hogy az egyetemisták egyre nagyobb arányban vesznek részt munkaerőpiaci tevékenységekben. Érdeemes tehát megismerni, hogy mi jellemzi ezt a tevékenységet, és a munka hogyan egyeztethető össze a tanulással.

A hallgatók munkatevékenységének megismerésére a győri Széchenyi István Egyetemen 2023 áprilisában kérdőíves felmérést végeztünk a nappali tagozatos, alapképzéses hallgatók körében. A felméréssel nemcsak a győri egyetemisták munkavégzési szokásait kívántuk feltárni, hanem azt is szeretnénk volna megtudni, hogy az alapképzésben tanuló hallgatók a munkájuk során mennyire vesznek részt a „hazai gazdaságban”, pontosabban az elektronikus platformokon keresztül történő alkalmi munkavégzésben. Nemzetközi téren azt tapasztalhatjuk, hogy a „hazai gazdaság” egyre nagyobb szerepet tölt be a dolgozó egyetemisták életében (Caza, 2020). Győri viszonylatban azonban egyelőre viszonylag alacsony az ilyen jellegű munkavégzés aránya. Felmérésünk során egy másik sajátosságot is megfigyeltünk: a dolgozó egyetemisták majdnem fele havi 40 óránál, azaz a teljes idejű munkavégzés heti óraszámánál többet dolgozott, másképp fogalmazva havonta legalább egy teljes hetet a munkaerőpiacon töltött. Egy későbbi felmérésünkkel szeretnénk majd azt is feltárni, hogy az egyetemisták mennyivel dolgoznak többet, mint havi 40 óra, mert ez a tanulás hatékonysága szempontjából is kulcskérdés lehet. Jelen tanulmányunkban azonban elsősorban azt elemezzük, hogy milyen összefüggéseket találtunk a dolgozó egyetemisták fizetése és az egyéb jellemzőik között.

A bevezetés után rövid összefoglalót adunk az egyetemisták munkavégzését elemző szakirodalomról, majd bemutatjuk felmérésünk eredményeinek leíró statisztikáit. Ezt követően ordinális logisztikus regresszió segítségével elemezzük a dolgozó diákok jövedelmét meghatározó tényezőket, végül összefoglaljuk az eredményeinket, valamint leírjuk, hogy a felmérésünk milyen tanulsággal szolgálhat az oktatáspolitikusok számára.

1. Szakirodalmi összefoglaló

Az elmúlt 50 évben a munkáltatók igényei lényegesen megnöttek, ma már sokkal több állás esetén kötelező kritérium a felsőfokú végzettség. Míg például az 1970-es években az Egyesült Államokban négy munkahely közül három középfokú vagy annál alacsonyabb végzettséget igényelt, addig a 2010-es években már három munkahely közül kettő esetén a középiskolánál magasabb végzettséget követeltek meg, és hasonló trendet figyelhetünk meg a többi fejlett országban is (*Carnevale–Smith–Strohl, 2013*). A magasabb iskolai végzettség iránti munkahelyi elvárás értelemszerűen együtt jár a felsőoktatásba beiratkozók részarányának növekedésével. Ez azonban – éppen a magas részvétel miatt – nem jelenti azt, hogy a felsőfokú végzettségűek valamennyien jól fizető állásra számíthatnak, másrészt pedig a tanulással töltött idő meghosszabbodása a szerényebb anyagi háttérrel rendelkező diákokat komoly kihívás elé állítja. Mindkét tényező hozzájárul ahhoz, hogy a felsőoktatási tanulmányaik mellett dolgozó hallgatók részaránya növekszik. *Beerkens, Mägi és Lill (2011)* a részvételi adatok alapos tanulmányozásával megállapították, hogy a 2000-es években Európában a felsőoktatásban részt vevők körülbelül 47, az USA-ban pedig 49%-a rendszeresen dolgozott a tanulás mellett. Jó néhány tanulmány foglalkozik azzal, hogy a tanulás melletti munkavégzés ma már teljesen megszokott életforma a felsőoktatásban (*Carnevale–Smith, 2017, 2018; Neyt et al., 2019*).

A tanulás melletti munkavégzés számos kérdést vet fel. Az első ilyen, hogy a munkavégzés hogyan befolyásolja a tanulmányi eredményt. *Neyt és munkatársai (2019)* szisztematikus szakirodalmi áttekintésük alapján sem tudnak teljesen egyértelműen állást foglalni. Véleményük szerint az egyetemisták esetében legfeljebb mérsékelten romlanak a tanulmányi eredmények a munkavégzés miatt. A továbbiakban azonban több olyan szerző munkáját is ismertetik, akik ellentétes nézeteket vallanak, vagy árnyaltabb képet festenek a helyzetről. A munkaerőpiaci kimeneteket vizsgálva elmondható, hogy hosszabb távon semmiképp sem

előnytelen a hallgatói munkavégzés. *Becker (1964)* szerint a diákok munkavégzése kiegészíti a formális tanulmányokat, és a hallgatók számos új tudáselemet sajátítanak el munkájuk során. Az ilyen tudás legnagyobb része – például a munka megbecsülése, a kommunikációs képességek vagy az időmenedzsment – később bármely munkakörben jól hasznosítható. *Rothstein (2007)* valamint *Staff, Schulenberg és Bachman (2010)* egyértelműen állítják, hogy az előbb felsorolt képességek a középiskolások esetében is előnyösek lehetnek, annak ellenére, hogy a középiskolásoknál sokkal több hátránya van a tanulás melletti munkának. *Oettinger (1999)* szerint a munka jövőorientálttá teszi a diákokat, akik keményebben fognak az iskolában is dolgozni azért, hogy elérjék kitűzött munkaerőpiaci céljukat.

Becker azonban a munkavégzés kiegészítő szerepe mellett egy ellentétes irányba ható tényezőre is felhívta a figyelmet. 1965-ben publikált munkájában (*Becker, 1965*) ugyanis a diákok időbeosztása kapcsán az ún. zéró összegű elméletről ír. A zéró összegű elmélet alapján annak a diáknak, aki több időt tölt munkával, értelemszerűen kevesebb ideje marad a tanulásra. *Arulampalam, Naylor és Smith (2012)*, továbbá *Stinebrickner és Stinebrickner (2004)* pontosan ebben a megközelítésben úgy vélik, hogy a munkavégzés elveszi a diákok idejét a tanulástól, ezért lerontja a tanulás munkaerőpiaci hatásait is. *Kalenkoski és Pabilonia (2012)*, *Schoenhals, Tienda és Schneider (1998)*, valamint *Warren (2002)* sok más szerzővel együtt viszont azt tapasztalták, hogy a munkára fordított idő nem rövidíti le szükségszerűen a tanulásra szánt percekét, inkább a másfajta tevékenységekre, elsősorban a szórakozásra és a családi életre szánt időt érinti. *Sen (1966)* az ún. csökkenő határhaszon elmélete alapján amellettt érvel, hogy a növekvő munkavégzés nem csökkenti a tanulás hatékonyságát, mert már csak azt a tanulási időt szorítja ki, amelynek a hatékonysága amúgy is rendkívül alacsony.

Bozick (2007), *Staff és Mortimer (2007)*, később pedig *Triventi (2014)* rámutatnak, hogy a diákok tanulmányi eredményét alapvetően nem a munkával töltött idő befolyásolja, hanem elsődleges céljuk, más szóval elsődleges orientációjuk határozza meg. Kérdés, hogy a tanulásra vagy a munkára koncentrálnak-e jobban. Hasonló következtetésre jutottak *Baert és munkatársai (2018)* is a holland diákok körében végzett felmérésük alapján.

Egy, a tanulás melletti munkavégzéssel kapcsolatos másik kérdés, hogy a munkáltatók mennyire várják el az egyetemistáktól a diploma mellett a munkatapasztalatot is. *Oswald-Egg és Renold (2021)* azt a nézetet vallják, hogy munkatapasztalat nélkül sokkal nehezebb állást találni. Vizsgálataik szerint akármilyen típusú munkát végeztek a már korábban, tanulás mellett is dolgozó diákok, nemcsak könnyebben helyezkednek el, hanem a kezdő bérük is 7–19%-kal magasabb, mint a korábban csak tanulással foglalkozó társaiké. Ez a különbség csak az elhelyezkedésük után 5 évvel tűnik el. *Theron, Ungar és Hölzge (2022)* kuta-

tásuk során azonban azt tapasztalták, hogy Dél-Afrikában a diákok nagy részénél a tanulás melletti munka elsődleges célja nem az, hogy munkatapasztalatot szerezzenek, hanem egyszerűen rászorulnak a jövedelemszerzésre a nem kielégítő anyagi hátterük miatt. *Van Belle és munkatársai (2020)* a munkáltatók körében végzett vignettafelmérésük alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a munkáltatók számára különösen fontos, hogy a felveendő diákok már rendelkezzenek munkatapasztalattal, ezért aztán az anyagilag kevésbé rászoruló diákok is igyekeznek dolgozni tanulmányaik mellett. *Carnevale és Smith (2018)* úgy találták, hogy elsősorban csak a munkatapasztalat, és nem pedig a pénzszerzés miatt dolgozó diákok számára elegendő a heti 15 óra munkavégzés.

A diákok munkavégzése kapcsán rendkívül fontos kérdés az is, hogy a felsőoktatási intézmények hogyan fogadják diákjaik munkavégzését. *Remenick és Bergman (2021)* szerint a legtöbb felsőoktatási intézményben jelenleg is úgy vélik, hogy a diákoknak alapvetően a tanulással, és nem a munkavégzéssel kell foglalkozniuk. Ezzel szemben *Remenick és Bergman* azt javasolják, hogy a felsőoktatási intézményeknek érdemes a korábbinál sokkal hatékonyabb módon lehetőséget teremteniük a saját diákjaik munkavégzésére, mert ezzel is növelni tudják a diplomáik értékét.

Ami a magyar szakirodalmat illeti, bár több tanulmányt is találtunk a témával kapcsolatban, a jelentősebb magyar nyelvű folyóiratokban elsősorban a felsőoktatás általános kérdéseivel foglalkozó tanulmányok jelentek meg. A diákok munkavégzését érintő írások közül *Markos (2014)* azt hangsúlyozza, hogy az egyetemisták munkaerőpiaci részvétele pozitívan hat a későbbi elhelyezkedésükre, akár az önkéntes, akár a javadalmazás ellenében történő munkavégzést vizsgáljuk. A diákok azonban érthető módon szívesebben választják a jövedelmező lehetőségeket. *Ásványi és Riedelmayer (2021)* szerint a fiatalok zökkenőmentes elhelyezkedését nagyban elősegíti, ha már a tanulmányaik alatt munkatapasztalatot szereznek. A diákmunka megfelelő szabályozása megkönnyíti a diákok törvényes munkavállalását és a megfelelő munkatapasztalat megszerzését. *Somogyi és Fenyvesi (2019)* kiemeli, hogy napi több óra – ami nagyon gyakran legalább 8 óra – munkavégzés esetén valószínűleg csökken a diákok tanulmányi eredménye, hiszen nem tudnak bejárni az órákra, vagy nem alszanak eleget, ugyanakkor a rövidebb idejű munkavégzésnek sok előnye van. Saját felmérésük szerint a diplomáig a diákok több mint háromnegyede szert tesz valamifajta munkatapasztalatra. *Óvári és Perger (2019)* kifogásolja, hogy a képzőhelyek csak nagyon kis mértékben szerveznek a hallgatóik számára olyan lehetőségeket, ahol a tanulmányaik mellett munkát is végezhetnek. *Szűgyi (2019)* azt hangsúlyozza, hogy egyre jobban elmosódnak a tanulás és a munkavállalás határai, különösen a felsőéves egyetemisták esetében. Sokan már alaptevékenységként dolgoznak, de még nem fejezték be teljesen a tanulmányaikat.

Összefoglalva, azt tapasztaltuk, hogy ugyan a magyar szakirodalom is foglalkozik valamelyest a felsőoktatás melletti munkavégzés témakörével, részletes elemzést azonban nagyon nehéz fellelni. Reméljük, hogy egyrészt a jelen tanulmány, másrészt a tervezett kutatásunk is hozzájárul majd a magyar egyetemisták munkavégzési szokásainak alaposabb megismeréséhez.

2. Leíró statisztika

A kérdőívet 2023 áprilisában elektronikus formában mintegy 4000, az alapképzését a 2020/21-es, a 2021/22-es és a 2022/23-as tanévben megkezdő hallgatónak küldtük el a győri Széchenyi István Egyetemen. A művész- és a pedagógusképzésen kívül minden szakról voltak olyan hallgatók, akik megkapták a kérdőívet. A válaszokat teljesen anonim és beazonosíthatatlan módon kezeltük. Összesen 693 hallgatótól kaptunk választ, de a feldolgozható kérdőívek száma sajnos ennél jóval kevesebb volt, ugyanis 179 hallgató legfeljebb az első 3 kérdésre válaszolt, így az ő válaszaikat kihagytuk a vizsgált mintából. Szintén kihagytuk a túl idős hallgatókat, és csak az 1994-ben vagy az után születettek válaszait vizsgáltuk. Így a mintánkba összesen 499 kérdőív került be, ami a megkérdezett hallgatók nagyjából 12,5%-át jelenti. A 499 kérdőív között is előfordult olyan, amelyikben a válaszadó egy-egy kérdésnél a „nem kívánok válaszolni” lehetőséget jelölte meg, de ugyanannak a hallgatónak a legtöbb válasza így is használható volt. Egy-egy kérdés elemzésekor kihagytuk a hiányzó válaszokat, vagyis a 100% esetszáma kérdésenként valamelyest változott.

A kérdőív összesen 26, többnyire rákattintással megválaszolható kérdésből állt.¹ A kérdéseket 4 tematikus csoportba oszthatjuk. Az első témakör kérdései a munkavégzés idejére és a javadalmazásra vonatkoztak, a második csoportba tartozó kérdések révén az esetleges hakenimunka jellemzőit szeretnénk volna megtudni, a harmadik témakörben a hallgató diplomázás utáni munkájára vonatkozó elképzeléseit tudakoltuk, a negyedik csoport pedig demográfiai jellegű kérdésekből állt. A demográfiai jellegű kérdések közül kiemeltük a hallgató nemére, lakóhelyére és tanulmányai alatti tartózkodási helyére vonatkozó kérdéseket.

Tanulmányunknak ebben a részében a felmérés leíró statisztikai eredményeit mutatjuk be, a következő rész pedig egy, a hallgatók bérére vonatkozó ordinális logisztikus regressziós modellt tartalmaz. Valamennyi számítást Stata 17 szoftver segítségével készítettük el.

¹ A kérdőívet a szerzők kérésre elküldik az érdeklődőknek.

Tekintsük át először a válaszadók szakmai összetételét! Három hallgató olyan szakmát jelölt meg, amelyből több nem szerepelt a felmérésünkben, és nem is lehetett besorolni az 1. táblázatban látható négy szakmai kategóriába, a „közgazdász”, az „informatikus”, a „mérnök”, valamint a „jogász vagy szociológus” szakok valamelyikébe, így az ő válaszaikat kihagytuk az elemzésből. A nemek szerinti felbontást is figyelembe vettük, így ennél a kérdésnél végül 472 fő tette ki a teljes mintát.

1. táblázat

A vizsgálatba bevont hallgatók nemek és szakmák szerinti megoszlása

(Elemszám: 472)

Distribution of the surveyed students by gender and occupation

(Sample size is 472)

(%)			
Szakma	Férfi	Nő	Teljes
Közgazdász	19,01	62,17	40,04
Informatikus	25,62	4,78	15,47
Mérnök	47,11	10,43	29,24
Jogász vagy szociológus	8,26	22,61	15,25
Teljes minta	100,00	100,00	
Megoszlása a teljes mintában	51,27	48,73	100,00

Az 1. táblázatban látható, összeségében nem egész 3 százalékpontos létszámelőny a férfiak javára nem meglepő, mert a Széchenyi István Egyetem aktív nappali tagozatos hallgatói között majdnem másfélszer annyian vannak a férfiak. Így felmérésünk inkább a férfiak kisebb válaszolási hajlandóságáról tett tanúbizonyságot. Mintánkban a válaszoló férfiak legnagyobb arányban valamilyen mérnöki szakmát tanultak, míg a nők körében a közgazdasági jellegű képzések domináltak. Figyelemre méltó, hogy a férfiak közül jóval többen vettek részt informatikusképzéseken, a nők között pedig nagyobb volt a jogász vagy szociológus szakon tanulók aránya, mint a másik nem esetében.

A hallgatók lakóhelyét vizsgálva, a mintánk megmutatta, hogy a Széchenyi István Egyetem helyi vonzásközpontként működik, a felmérésben részt vevők majdnem fele Győrben vagy Győr környékén lakott (2. táblázat).

Az, hogy a megkérdezett hallgatók majdnem fele Győrben vagy Győr környékén él, minden bizonnyal hatást gyakorolt arra, hogy milyen típusú munkát vállaltak. Mindenesetre az, hogy közülük elenyészően kevesen dolgoztak platformok segítségével – mint azt az alábbiakban be is fogjuk mutatni –, arra utal, hogy Magyarország északnyugati területén még nem igazán terjedt el az ilyen típusú munkavégzés.

2. táblázat

A mintában részt vevő hallgatók megoszlása lakóhely szerint
Distribution of students in the sample by place of residence

A hallgató lakóhelye	Esetszám	Százalék	Kumulált százalék
Győr	117	23,83	23,83
Győr környéki kisváros	45	9,16	32,99
Győr környéki falu	71	14,46	47,45
A főváros vagy más megyeszékhely	52	10,59	58,04
Nem Győr környéki kisváros	115	23,42	81,47
Nem Győr környéki falu vagy tanya	91	18,53	100,00
Összesen	491	100,00	

A munkavégzés tényét érintő kérdésre adott válaszokat a 3. táblázat foglalja össze.

3. táblázat

A felmérésben részt vevők megoszlása munkavállalás szerint
Distribution of the survey respondents whether working or not

Dolgozott-e jövedelemért a mai napon vagy a megelőző 30 napban?	Esetszám	Százalék
Igen	279	56,14
Nem	218	43,86
Összesen	497	100,00

A táblázat jól mutatja, hogy a hallgatók több mint fele a tanulás mellett a munkaerőpiacon is tevékenykedett. Az arányszámok értelmezésekor tudnunk kell, hogy alapképzéses hallgatókról van szó. A mesterképzés esetében a kérdés részarány ennél feltételezhetően magasabb. Érdekes még azt is megemlíteni, hogy a „Dolgozott-e jövedelemért?” volt az első kérdés a felmérésben, így azoknak a hallgatóknak a többsége is válaszolt rá, akiknek a kérdőívét az erősen hiányos válaszok miatt ki kellett hagynunk az értékelésből. Ezeket a válaszokat is figyelembe véve a dolgozó hallgatók részaránya nem egész 1 százalékponttal volt magasabb a 3. táblázatban szereplő értéknél, így elérte az 57%-ot.

A „platformgazdaságban” végzett munkára egy kis magyarázat után kérdeztünk rá. A magyarázatban leírtuk, hogy azt nevezzük platformmunkának,² amikor

² A fent definiált, internetes platformok segítségével végzett munka a „haknimunka”. Haknimunkát nem csak internetes platformok segítségével lehet végzeni, hiszen minden olyan munkát annak tekintünk, ahol ideiglenesen, csak egy-egy munkafolyamatra szól a munkát adó és a munkát vállaló személyek – vagy munkaadói oldalról esetleg az intézmények – közti megállapodás. Elemzésünk során azonban csak internetes platformokkal foglalkozunk.

a feladatot internetes platformon keresztül szerzik meg, de a munkavégző a megrendelővel áll közvetlen kapcsolatban. A platform csak a munkavégzés kereteit szabályozza. A megállapodás mindig egyetlen feladatra szól, például az ételfutároknál egy adott rendelés kiszállítására. Újabb feladatnál újabb megállapodást kell kötni. Az ilyen típusú munkavégzésre vonatkozó adatok a 4. táblázatban találhatók.

4. táblázat

A platformmunka gyakorisága a felmérésben részt vevők körében

Frequency of platform work among survey respondents

Dolgozott-e úgy a mai napon vagy az azt megelőző 30 napban, hogy az platformmunka volt?	Esetszám	Százalék
Igen	20	4,04
Nem	475	95,96
Összesen	495	100,00

Mindössze a hallgatók alig valamivel több mint 4%-a végzett a felmérést megelőző egy hónapban platformmunkát. Tették ezt annak ellenére, hogy a magyarázat utáni példánk közt jeleztük, hogy olyan, nem helyhez kötött munkavégzésre is kíváncsiak vagyunk, mint amit a freelancer.hu vagy a fiverr.hu platformok segítségével szerezhettek. Amennyiben a hallgató jelezte, hogy ő az adott napon vagy a megelőző 30 napban végzett platformmunkát, akkor a platformot is meg kellett neveznie, ahol ezt a munkát végezte. Mindössze két olyan választ kaptunk, amely szerint a Foodorán és a Wolton – a két, Győrben is működő ételfutárcégen – kívül más platformokon dolgozott a hallgató.

Rendkívül kíváncsiak voltunk a munkavégzés időtartama és a javadalmazás közti kapcsolatra. Ezért kérdőívünkön szerepelt a havi munkaórára és a havi jövedelemre vonatkozó kérdés is. A válaszadóknak az 5. táblázatban feltüntetett kategóriák közül kellett választaniuk.

5. táblázat

A kérdésekben szereplő munkaidő- és jövedelemkategóriák

Working time and income categories in the questions

Havi munkaóra	Havi jövedelem, forint
0	0
4 vagy kevesebb	100 000 alatt
5–12	100 001–140 000
13–20	140 001–180 000
21–40	180 001–220 000
40 felett	220 001–260 000
	260 001 felett

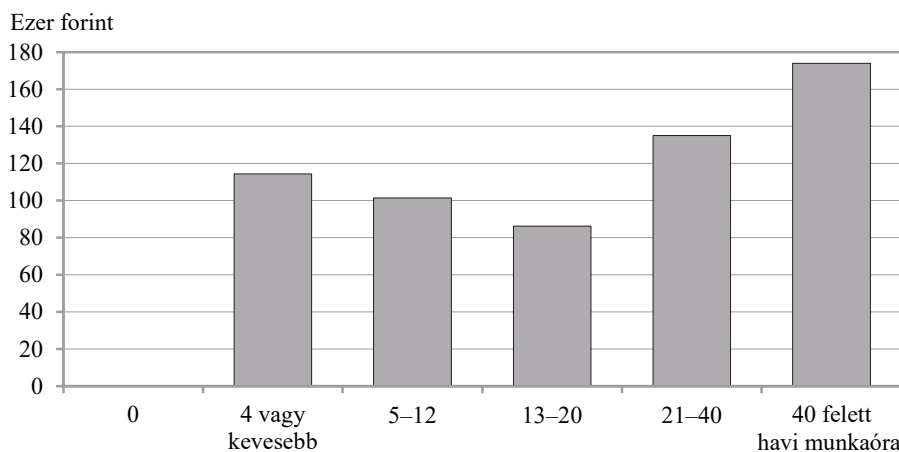
Azért nem pontos értékekre, hanem kategóriákra kérdeztünk rá, mert ezzel is növelni szeretnénk volna a válaszolási hajlandóságot. Különösen igaz volt ez a jövedelmet illetően. Mivel a kategóriák legkisebb és legnagyobb jövedelemértéke viszonylag közel volt egymáshoz, így is elegendő információt kaptunk a hallgatók keresetéről. A válaszolási hajlandóság végül valóban magas volt, a 279 dolgozó hallgató közül 272, azaz több mint 97% adta meg, hogy melyik munkaidősávba tartozott, és mennyit keresett. Ezek a hallgatók összességében viszonylag sokat dolgoztak. A 272 hallgató több mint 48%-a havi 40 óránál többet dolgozott, majdnem 23%-uk havi 21–40 órát, nem egészen 13%-uk 13–20 órát, majdnem 14%-uk 5–12 órát, és csupán 3%-ot sem elérő részarányuk dolgozott havi 4 óránál kevesebbet. Úgy véljük, hogy felmérésünk egyik hiányossága, hogy a havi 40 óránál többet dolgozóktól nem kérdeztük meg, hogy mennyit dolgoztak, nem számítottunk azonban arra, hogy ilyen sokan töltenek havonta egy munkahétnél több időt munkával.

A munkaórák száma és az átlagos jövedelem közt érdekes összefüggést találtunk, amit az 1. ábra mutat be.

1. ábra

A hallgatók munkával töltött ideje és a megkeresett jövedelem közti összefüggés

Relationship between students' working time and earned income

Az 1. ábrán az egyes munkaidő-kategóriák és az átlagos jövedelem közti összefüggést ábrázoltuk. Egy jövedelmi kategóriába tartozó hallgatók jövedelmét a kategóriaközéppel vettük figyelembe, és ezeket az értékeket átlagoltuk. A legmagasabb jövedelemkategória a 260 ezer forintnál magasabb fizetés volt, ennél a kategóriánál 280 ezer forintos közelítő értéket használtunk. Ahogy az az 1. ábrán látható, a legdolgozott munkaórák és a jövedelem közt nem egyirányú az össze-

függés, hanem egy V alakú görbét kapunk (0 óra munkához természetesen 0 munkajövedelem tartozik, ettől azonban az ábra értelmezésekor eltekintünk). A keveset dolgozók is viszonylag magas jövedelmet szereztek, majd a munkavégzés időtartamának növekedésével egy darabig csökkent az átlagjövedelem, de a magasabb munkaóránál a jövedelem ismét növekvő tendenciát mutatott.

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a hallgatók keresete milyen tényezőktől függött. Ezért ordinális logisztikus modellt készítettünk, ami segít meghatározni azokat a tényezőket, amelyek, ha nem is feltétlenül ok-okozati viszonyban állnak a fizetés szintjével, de legalább asszociatív kapcsolatot mutatnak vele. Ezekről az eredményekről később részletesebben írunk.

Ebben a részben, a leíró statisztikák között még arra szeretnénk kitérni, hogy a vagyoni háttér szerepének feltérképezése érdekében egy olyan kérdést is feltettünk, hogy „Van-e olyan személyautó, amelyet szükség esetén vezethet?”. A kérdésre adott nem válaszhoz 0-át rendelve, az igenhez pedig 1-et, az egyes munkaóra-kategóriák átlagos válaszértékeit a 6. táblázat tartalmazza.

6. táblázat

A „Van-e olyan személyautó, amelyet szükség esetén vezethet?” kérdésre adott válaszok átlagos értékei

„Do you have a car that you can drive if necessary?” Distribution of answers

Havi munkaóra	Esetszám	Átlag
0	213	0,460
4 vagy kevesebb	7	0,429
5–12	37	0,649
13–20	33	0,485
21–40	61	0,590
40 felett	129	0,512
Összesen	480	

A személyautó használatára vonatkozó kérdésre 480 hallgató válaszolt, és az átlagos értékek minden munkaidő-kategóriában 0,5 körüliek voltak. A 4 vagy annál kevesebb munkaórát kivéve minden munkaóra-kategória esetén nagyobb átlagot kaptunk, mint a nem dolgozók (0 munkaóra) körében. Vagyis az erre a kérdésre adott válaszokat kiértékelve nem mondhatjuk azt, hogy a hallgatók rosszabb anyagi háttérük miatt dolgoztak. Tervezett következő felmérésünkben azonban több, a szülői háttérrel is feltáró kérdést fogunk feltenni.

A hallgatók tanulmányi átlagát is csak a következő felmérésben fogjuk megkérdezni, így jelenleg nem rendelkezünk arra vonatkozó információval, hogy a munkavégzés mennyiben befolyásolta a hallgatók tanulmányi eredményét.

Azt viszont tudjuk, hogyan képzelik el a jövőjüket. Egyik kérdésünk szerint ugyanis rangsorolniuk kellett a következő lehetőségeket:

- I. Munkavégzés alkalmazottként (egy cégnél, szerződéssel, állandó munkakerőként dolgozva)
- II. Egyéni vállalkozóként saját üzleti kört kiépítve, közvetítő nélkül
- III. Interneten közzétett folyamatos lehetőség – platform – segítségével, egyéni munkavégzésben
- IV. A következő öt évben nem szeretne még dolgozni

Erre a kérdésre mind a 499 hallgató válaszolt. A legtöbben, pontosan 424-en az alkalmazotti munkavégzést tették az első helyre, 70 hallgató elsősorban egyéni vállalkozó szeretne lenni, 1 hallgató folyamatosan az internetes platformokon dolgozna leginkább, és 4 hallgató nem szeretne dolgozni a következő 5 évben. Több kérdésben is érdeklődtünk arról, hogy mennyire tartják a jövőre vonatkozóan jó lehetőségnek az internetes platformok segítségével történő munkavégzést, de még kiegészítő munkaként sem fogadták túl nagy lelkesedéssel ezt az opciót.

3. A hallgatói jövedelmek ordinális logisztikus regresszióval történő becslése

A dolgozó hallgatók viszonylag magas keresetet jelöltek meg. A jövedelmet megadó hallgatók majdnem 12%-a a 2023-as minimálbért meghaladó kategóriába tartozott, kb. 8%-uk pedig a 220–260 ezer forint közötti kategóriát jelölte meg, ahová a 232 ezer forintos minimálbér is esik. Kíváncsiak voltunk, mivel hozható összefüggésbe a hallgatók jövedelmi kategóriája. Ebből a célból egy ordinális logisztikus modellt becsültünk a Stata 17 szoftver segítségével.

Több változóval is próbálkoztunk a hallgatói jövedelemkategóriák becslésekor. Ezek a következők voltak.

A hallgató lakóhelye. Úgy gondoltuk, hogy a Győrben és a Győr környékén lakó egyetemisták többet keresnek, mint a messzebbre érkezetek. Ezt az állítást csak a Győrben lakó hallgatók igazolták, de a logisztikus regresszióban ez az érték sem volt szignifikáns. Nem sikerült szignifikáns eredményt kapni a lakóhely semmilyen csoportosításában (pl. város vagy nem város, vagy Győr és megyeszékhely, illetve egyéb település stb.), ezért a 7. táblázat modelljébe a fentiek miatt lakóhely változót nem tettünk.

Sajnos a kérdőívben nem kérdeztük meg a hallgató évfolyamát (ami egyébként a kreditrendszer miatt nem is mindig egyértelmű), így nem tudtuk megvizsgálni, hogy a jövedelemre befolyással van-e a hallgató évfolyama.

A *hallgató neme* érdekes összefüggést mutatott a jövedelemmel. Előzetes táblázatos összehasonlításunkból ugyanis kiderült, hogy a nők nagyobb részarányban dolgoztak, viszont a dolgozók közt kisebb volt az átlagos jövedelmük, mint a férfiaknak. A két hatás eredőjeként a különböző logisztikus regressziók ellentétes eredmény mutattak, de ezek az eredmények – kivéve a végül kiválasztott és a 7. táblázatban bemutatott modellt – nem voltak szignifikánsak.

Előzetes táblázatos összehasonlításban úgy találtuk, hogy *a testvérek száma* abból a szempontból fontos, hogy van-e az illetőnek testvére, vagy sem. Az átlagos jövedelmi értékek testvérek és nemek szerinti bontásában vizsgálódva pedig láttuk, hogy legkevesebbet az egyke férfiak kerestek, de az egyke nőknek is alacsonyabb jövedelmük volt, mint a legalább egy testvérrel rendelkező nőknek. A 7. táblázatban látható modellben a „van testvére” vagy „nincs testvére” változót szerepeltetjük. További regresszióink alapján elmondható, hogy létező testvér esetén a testvérek számának nincs szignifikáns befolyásoló ereje.

Az *életvitel helye* szerinti csoportosításban vizsgálva a hallgatók jövedelmét, azt tapasztaltuk, hogy a legkevesebb jövedelmet a szüleikkel, illetve a kollégiumban élő hallgatók keresték. Az albérletben lakók, a partnerükkel élők és a saját háztartással rendelkezők többet kerestek. A szüleikkel és a kollégiumban élők jövedelmi kategóriája annyira közel volt egymáshoz, hogy Mann–Whitney-féle rank sum teszttel ellenőriztük, hogy valóban azonosak-e ezek az értékek. A teszt $p = 0,3032$ értéke azt jelzi, hogy a két hallgatói csoport jövedelemkategóriája igen nagy valószínűséggel nem különbözik egymástól. Így a 7. táblázatban látható modellbe is a „szüleivel vagy kollégiumban lakik”, illetve a „máshol lakik” kategória került be.

Szakok szerint csoportosítva az átlagos jövedelmeket, a táblázatos megközelítés azt mutatta, hogy legtöbbször a közgazdászhallgatók kerestek, és utánuk az informatikusok következtek. Ha viszont csak a dolgozó hallgatókat vizsgáltuk, akkor az informatikusoké volt az első hely. A 7. táblázatban látható modellbe az „informatikushallgató-dummy”, a „közgazdászhallgató-dummy” és a „mérnök-hallgató-dummy” került.

7. táblázat

Ordinális logisztikus regressziók eredményei
The results of the ordinal logit regression

Ordered logistic regression							
Incomeplus	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf Interval]		Sig
accomdual	1,191	0,221	5,38	0	0,757	1,625	***
siblingdummy1	−0,784	0,239	−3,28	0,001	−1,253	−0,316	***
gender	−0,425	0,219	−1,93	0,053	−0,855	0,005	*
professiondummy1	1,579	0,292	5,40	0	1,006	2,151	***
professiondummy2	0,764	0,362	2,11	0,035	0,055	1,474	**
professiondummy3	−0,019	0,33	−0,06	0,955	−0,665	0,628	
Mean dependent var		1,536	SD dependent var			1,856	
Pseudo r-squared		0,059	Number of obs			444	
Chi-square		85,520	Prob > chi2			0,000	
Akaike crit. (AIC)		1381,656	Bayesian crit. (BIC)			1430,806	

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1.

A 7. táblázatban szereplő változók elnevezéseit a 8. táblázat tartalmazza.

8. táblázat

Az ordinális logisztikus regresszióban szereplő változók
Names of the variables in ordinal logistic regression

Változó elnevezése	Változó tartalma
incomeplus	Jövedelemkategória, beleértve a 0-át, amennyiben nem dolgozott a válaszoló (lásd a 4. táblázatot).
accomdual	Ha a hallgató a szüleivel vagy kollégiumban lakik, értéke 1. Különben 0.
siblingdummy1	Ha a hallgatónak nincs testvére, akkor értéke 1, különben 0.
gender	Ha a hallgató férfi, akkor 0, ha nő, akkor 1 az értéke.
professiondummy1	Az értéke 1, ha informatikus hallgatóról van szó, és 0, ha nem.
professiondummy2	Az értéke 1, ha közgazdász hallgatóról van szó, és 0, ha nem.
professiondummy3	Az értéke 1, ha mérnök hallgatóról van szó, és 0, ha nem.

A 7. táblázat regressziós eredményei alapján láthatjuk, hogy az egyetemi hallgató nagyobb valószínűséggel keres többet, ha nem a szüleivel vagy kollégiumban lakik életvitelszerűen. Másképp fogalmazva, többet keres, ha életvitelszerű lakóhelye saját albérlet, másokkal közös albérlet, saját tulajdonú ingatlan vagy a partnere ingatlana, esetleg valamilyen egyéb konstrukció.

Akinek nincs testvére, az igen nagy valószínűséggel kevesebbet keres, mint az, akinek van. Ez az összefüggés valamelyest utal a családi háttérre, bár egyáltalán nem biztos, hogy az egygyermekes családok jobb anyagi körülményekkel rendel-

keznek, mint a többgyermekesek, ami indokolná, hogy a családjuk jó anyagi háttere miatt nem kell annyit dolgoznia az egykéknek. Elképzelhető az is, hogy az egykék elkényeztetése vagy más tényező húzódik meg ennek a háttérében.

A nők egyetemi hallgatóként, igaz csak 10%-os szignifikanciaszinten, alacsonyabb jövedelmi kategóriát várhatnak, mint a férfiak. A „nődummy” azonban más magyarázóváltozó-együttesben, amelyekkel az elemzés során kísérleteztünk, nem volt szignifikáns.

Az informatikushallgatók a nem informatikushallgatók átlagához képest nagy valószínűséggel több jövedelmet szereztek, és ugyanez igaz a közgazdász- versus nem közgazdászhallgatók vonatkozásában is. Azt ugyan nem kérdeztük meg a felmérésünkben, hogy a szakterületükön dolgoztak-e vagy sem, a szakma adta anyagi elvárások azonban minden bizonnyal szerepet játszottak a döntésükben, hogy milyen munkalehetőséget fogadtak el. A mérnök- versus nem mérnökhallgatók esetében nem szignifikánsan, de kisebb várható jövedelmet jelez a 7. táblázatban látható becslés eredménye.

Ordinális logisztikus regresszióink a munkát vállaló egyetemisták vonatkozásában sok hasonló eredményt mutatott, mint amilyen összefüggéseket a teljes munkaerőpiacon is észlelhetünk. A nők alacsonyabb fizetése és az informatikus, illetve közgazdász szakmák fizetési előnye nem ért minket meglepetésként. Az egykék alacsonyabb jövedelme ugyan új információ, de könnyen magyarázható az egykék esetleges elkényeztetésével is. Természetesen ez csak feltételezés, a bizonyításához több információra volna szükség. Az azonban, hogy a kollégisták és a szüleikkel lakók kevesebbet keresnek, mint a többiek, váratlan eredmény. Elképzelhető, hogy a kollégium, illetve a szülei nyújtotta biztonság nem kényszeríti arra a hallgatókat, hogy több jövedelmet szerezzenek. Az oksági lánc azonban fordítva is fennállhat. A szegényebb diákok (és esetleg pont azért szegényebbek, mert nem dolgoznak olyan sok jövedelemért) nem engedhetik meg maguknak az önálló lakhatást, és ezért a szüleikkel vagy kollégiumban élnek. A tényleges helyzetet ebben az esetben is csak egy újabb kutatás tudná feltárni.

4. Összefoglalás

2023 áprilisában végzett felmérésünk segítségével 499 győri, nappali tagozatos, alapképzésben tanuló hallgató munkavállalási szokásait térképeztük fel. Láttuk, hogy bár a hallgatók több mint 56%-a dolgozott a tanulás mellett, platformmunkát csak a megkérdezett hallgatók alig több mint 4%-a végzett, ők is szinte kizárólag ételfutárként dolgoztak. Ezzel egyrészt feltártuk, hogy az ételfutárcégek Győrben viszonylag sok diáknak biztosítanak munkalehetőséget, másrészt rámu-

tattunk arra is, hogy az egyéb platformmunkák még nem váltak népszerűvé a felmérés résztvevőinek körében.

A munkát végző hallgatók majdnem fele havi 40 óránál többet dolgozott. Egy újabb felmérésben mindenképpen pontosítani szeretnénk, hogy ez mennyi munkaórát jelent. Kérdőívünk nem tartalmazott a hallgatók tanulmányi eredményére vonatkozó kérdéseket sem, ezért a munka tanulási orientációra gyakorolt hatását nem tudtuk vizsgálni. Ez is tervezett jövőbeli felmérésünk feladata lesz.

A havi munkaórák száma és a megkeresett jövedelem között érdekes, V alakú összefüggést találtunk. Már kevés munkaórával is viszonylag magas volt az átlagkereset, ami egy darabig a munkaórák számának növekedésével csökkent, majd még több munkaóra mellett ismét elkezdett növekedni. Nem tudjuk, hogy ez az összefüggés valamiféle szabályosságot takar-e, vagy csak véletlenül alakult így a mintánkban. Ezt csak további kutatással lehet feltárni.

Ordinális logisztikus regressziós modellünk megmutatta, hogy az egyetemista férfiak tanulás melletti keresete várhatóan magasabb, mint az egyetemi hallgató nőké. A szüleikkel élők, illetve a kollégiumban lakók keresete nagy eséllyel kisebb a többiekénél, és a különböző szakok hallgatóinak válaszait összevetve az informatikus, valamint a közgazdász hallgatók keresete a legmagasabb.

A mintánk alapképzéses hallgatókból állt, akiknek több mint a fele dolgozott. Ez azt sugallja az oktatáspolitikusok számára, hogy tetszik, nem tetszik, erre a tényre feltétlenül oda kell figyelni. Ha egy egyetem maga is segíti a hallgatóit a munkalehetőségek szervezése terén, akkor jobban tud arra koncentrálni, hogy diákjai munkavégzése minden szempontból hatékony legyen, és ne vezessen tanulmányi teljesítményük romlásához.

Irodalom

- Arulampalam, W. – Naylor, R. A. – Smith, J. (2012): Am I missing something? The effects of absence from class on student performance. *Economics of Education review*. Vol. 31. No. 4. pp. 363–375. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2011.12.002>
- Ásványi Z. – Riedelmayer B. (2021): Iskolapadból a munkaerőpiacra. A fiatalok munkaerőpiaci integrációját ösztönző munkavégzési formák. *Tudásmenedzsment*. 22. évf. 1. különszám. 63–77. o. <https://doi.org/10.15170/TM.2021.22.K1.4>
- Baert, S. – Marx, I. – Neyt, B. – Van Belle, E. – Van Casteren, J. (2018): Student employment and academic performance: An empirical exploration of the primary orientation theory. *Applied Economics Letters*. Vol. 25. No. 8. pp. 547–552. <https://doi.org/10.1080/13504851.2017.1343443>
- Becker, G. S. (1964): *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. New York. National Bureau of Economic Research.
- Becker, G. S. (1965): A Theory of the Allocation of Time. *The economic journal*. Vol. 75. No. 299. pp. 493–517. <https://doi.org/10.2307/2228949>

- Beerckens, M. – Mägi, E. – Lill, L. (2011): University studies as a side job: Causes and consequences of massive student employment in Estonia. *Higher education*. No. 61. pp. 679–692.
<https://doi.org/10.1007/s10734-010-9356-0>
- Bozick, R. (2007): Making it through the first year of college: The role of students' economic resources, employment, and living arrangements. *Sociology of education*. Vol. 80. No. 3. pp. 261–285.
<https://doi.org/10.1177/003804070708000304>
- Carnevale, A. P. – Smith, N. (2017): *Learning While Earning: How Low Income Working Learners Differ from All Other American College Students*. The ACCT 2016 Invitational Symposium: Getting in the Fast Lane-Ensuring Economic Security and Meeting the Workforce Needs of the Nation. Discussion Paper. Association of Community College Trustees.
- Carnevale, A. P. – Smith, N. (2018): *Balancing work and learning: Implications for low-income students*. Georgetown University Center on Education and the Workforce. Washington.
- Carnevale, A. P. – Smith, N. – Strohl, J. (2013): *Recovery: Job growth and education requirements through 2020*. Georgetown University Center on Education and the Workforce. Washington.
- Caza, A. (2020): The gig economy's implications for management education. *Journal of Management Education*. Vol. 44. No. 5. pp. 594–604.
<https://doi.org/10.1177/1052562920934150>
- Eurostat (2020): *The EU has reached its tertiary education target*. Eurostat Newsrelease.
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10749941/3-22042020-BP-EN.pdf/04c88d0b-17af-cf7e-7e78-331a67f3fcd5>
- Kalenkoski, C. M. – Pablonia, S. W. (2012): Time to work or time to play: The effect of student employment on homework, sleep, and screen time. *Labour Economics*. Vol. 19. No. 2. pp. 211–221. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2011.10.002>
- Markos M. (2014): Egyetemisták a munka világában. Campus-lét a Debreceni Egyetemen. 109. In: Fényes Hajnalka (szerk.): *Campus-lét a Debreceni Egyetemen*. 109–133. o.
- Neyt, B. – Omev, E. – Verhaest, D. – Baert, S. (2019): Does student work really affect educational outcomes? A review of the literature. *Journal of Economic Surveys*. Vol. 33. No. 3. pp. 896–921.
<https://doi.org/10.1111/joes.12301>
- Oettinger, G. S. (1999): Does high school employment affect high school academic performance? *ILR Review*. Vol. 53. No. 1. pp. 136–151. <https://doi.org/10.1177/001979399905300108>
- Oswald-Egg, M. E. – Renold, U. (2021): No experience, no employment: The effect of vocational education and training work experience on labour market outcomes after higher education. *Economics of Education Review*. Vol. 80. 102065.
<https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2020.102065>
- Óvári V. – Perger M. (2019): A munka, magánélet és a tanulmányok közti egyensúly használata a felsőoktatásban tanuló diákok körében. *Opus et Educatio*. 6. évf. 1. sz.
<https://doi.org/10.3311/oep.292>
- Remenick, L. – Bergman, M. (2021): Support for working students: Considerations for higher education institutions. *The Journal of Continuing Higher Education*. Vol. 69. No. 1. pp. 34–45.
<https://doi.org/10.1080/07377363.2020.1777381>
- Rothstein, D. S. (2007): High school employment and youths' academic achievement. *Journal of Human Resources*. Vol. 42. No. 1. pp. 194–213. <https://doi.org/10.3368/jhr.XLII.1.194>
- Schoenhals, M. – Tienda, M. – Schneider, B. (1998): The educational and personal consequences of adolescent employment. *Social forces*. Vol. 77. No. 2. pp. 723–761.
<https://doi.org/10.2307/3005545>
- Sen, A. K. (1966): Education, vintage, and learning by doing. *Journal of Human Resources*. Vol. 1. No. 2. pp. 3–21. <https://doi.org/10.2307/144931>

- Somogyi C. – Fenyvesi É. (2019): Kényszer vagy esély a nappalis hallgatók megnövekedett munkavállalási aránya. In: Vágány Judit (szerk.): *Tehetségek a tudomány láthatárán*. Budapesti Gazdasági Egyetem, Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar, Budapest. 80–96. o.
- Staff, J. – Mortimer, J. T. (2007): Educational and work strategies from adolescence to early adulthood: Consequences for educational attainment. *Social Forces*. Vol. 85. No. 3. pp. 1169–1194. <https://doi.org/10.1353/sof.2007.0057>
- Staff, J. – Schulenberg, J. E. – Bachman, J. G. (2010): Adolescent work intensity, school performance, and academic engagement. *Sociology of education*. Vol. 83. No. 3. pp. 183–200. <https://doi.org/10.1177/0038040710374585>
- Stinebrickner, R. – Stinebrickner, T. R. (2004): Time-use and college outcomes. *Journal of econometrics*. Vol. 121. No. 1–2. pp. 243–269. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2003.10.013>
- Széll K. – Tóth G. Cs. (2021): Az oktatási részvétel előrejelzése. *Educatio*. Vol. 30. No. 2. pp. 206–225. <https://doi.org/10.1556/2063.30.2021.2.3>
- Szűgyi J. (2019): Munkavállalás tanulói jogviszonnyal. *Opus et education*. 6. évf. 1. sz. <https://doi.org/10.3311/ope.294>
- Theron, L. – Ungar, M. – Höltge, J. (2022): Pathways of resilience: Predicting school engagement trajectories for South African adolescents living in a stressed environment. *Contemporary Educational Psychology*. Vol. 69. 102062. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2022.102062>
- Triventi, M. (2014): Does working during higher education affect students' academic progression? *Economics of Education Review*. Vol. 41. pp. 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2014.03.006>
- Van Belle, E. – Caers, R. – Cuypers, L. – De Couck, M. – Neyt, B. – Van Borm, H. – Baert, S. (2020): What do student jobs on graduate CVs signal to employers? *Economics of Education Review*. Vol. 75. 101979. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2020.101979>
- Warren, J. R. (2002): Reconsidering the relationship between student employment and academic outcomes: A new theory and better data. *Youth & Society*. Vol. 33. No. 3. pp. 366–393. <https://doi.org/10.1177/0044118X02033003002>